

# TRUMPISMOA

## interes geopolitikoak printzipioen gaineratik

Argi eta garbi irabazi dio Donald Trump presidente errepublikano ohiak Etxe Zurirako lehia Kamala Harris egungo presidenteorde demokratari. 312/226-eko aldea izango du urtarrileko bozketan Hutesle Kolegioan. 2016an Hillary Clinton galtzaile izan zen, baina herritarren boz gehiago atera zituen. Aitzakia hori ez da bidezkoa oraingoan: bost milioi botoren aldea atera dio Trumpek Harris. Eta emaitzaren argitasun horrek berak biziro baldintzatuko du haren kudeaketa. Garaileen partetik eta galtzaileen aldetik.

 MIKEL ARAMENDI

**P**residentetzarako hauteskundeetan joera hori berretsiz, errepublikanoek emaitzak hobetu egin dituzte, ia salbuespenik gabe, Senatuan nahiz Kongresuan. Bi ganberen kontrola beren eskuetan izango du Trumpen alderdiak (harena baita alderdia, jabetasunezko adieran... oraintsu arte *Grand Old Party* deitu ohi genuena baino gehiago).

Garbitasunari dagokionez ere, aitzakia gutxi du azaroaren 5ekoak. Begirale ugariak eta galtzaile saminduek ez dute aparteko arbuiorik azaldu, emaitza alderantzizkoa balitz askoren beldurra zatekeen moduan.

Honelakoetan klasikoa den “huts egin dute inkestek” desenkusak ere ez luke aparteko sinesgarritasunik eduki behar oraingoan. Estatuz estatu argitaratzen joan diren ehunka inkestek sasia

xehatzeak edozertarako aukera eman badezake ere, “inkestek baturaren” zeharbideak, taxuz egin den guztietan, emaitzak asmatu egin dituztela erakusten du.

Ezin esan, ordea, ganorarik gabeko emaitza baten aurrean gaudela. Alde handirik gabe, aspaldiko hilabeteetatik –demokraten hautagai ofiziosoa Biden zenetik– inkestek aurreikusten zuten berretsi badute ere emaitzek, sekulako desengainua jaso dute askok eta askok. AEBetan bertan, aho bete hortzekin geratu bide da jende arretatsu asko. Alderdi Demokrataren barruan arazo latzak mahairatu ditu porrotaren hausnarketak; izenen ingurukoak lirarteke kezkarik agerikoenak, baina sako-nagoko gogoeten beharra ere badakar azaroaren 5ak.

Begien bistakoa baita, alde batetik, demokraten “gutxiengoaren baturarekin gehiengoa egin” estrategia klasikoak –lehendik ere gainbehera zetorrela erakusten ari zenak– hondoa jo duela. Hamarkadatan bere-bereak izan dituen gotorlekuak (beltzak, latinoak, langile industrialak, katolikoak eta, neurri batean, emakume kontzientziadunak) errepublikanoekin partekatu behar izan ditu oraingoan, kasuan kasuko arrazoiak direla medio, baina joera komun batean. Eta ez du horren ordezkapena aurkitzen asmatu.

Ondorengo hilabeteetan, krisi horren inguruko oldozpenak (eta liskarrak) ikusi beharko ditugu Alderdi Demokratikoa, bi urte barruko *midterm* hauteskundeek argibide demoskopiko berrien bat ekarri zain.



**STRONGMAN**

Errepublikanoengan, noski, giroa alderantzizkoa da. Baina ez, haatik, buruhausterik gabea. Berezkoa duen egozentrismoaz harago, Donald Trump partiduaren jaun eta jabe bihurtu baita emaitza horiekin. Etxe Zuriko nagusi ez ezik, Senatuko eta Kongresuko jaun ahalguztiduna delako orain. Errepublikanoen artean zerbait izan nahi duenak, haren esanekoa izan beharko du aurrerantzean, funtsezkoa den edozein gaitan. Eta horrek ez du aurrekaririk ez Alderdi Errepublikanoaren historia luzean ez, esango nuke, Estatu Batuen historia osoan.

2024ko azaroaren 5eko hauteskundeek diktadore baten tankera handia duen *strongman* bat sagaratu dute, *kaudillo* bat zeinak transmisio-uhale modura erabil baitezake alderdiaren egitura, ganbera legegileak mugarriztatik kanpo atera ez daitezzen eta aginteak behar duen guztia egin dezan. Auzitegi Gorenean ere nekez aurkituko du galgarik, bere neurrikoa baita jada hein handi batean, eta balizko izendapen berriak inoiz baino erosoago izango baititu. Botere-banaketa mito izatetik oso hurbil geratu da Estatu Batuetan. *Project 2025* deituak egin nahi duen moduan haren itsumutil izateko ahalegin "zuhurren" arrakasta ikuskizun geratzen da, bestalde.

Ez dira gutxietsi behar, nolana ere, horrelako erregimen batek berezkoak dituen herrenak. Lehendabizikoa, aginpidearen iturria bat eta bakarra izaki, haren hurbiltasuna erabakigarria izango dela edonorentzat edozertarako... Eta hori liskar-iturri ikaragarria izan daitekeela noiznahi eta nonahi. Trumpen aldakortasunak, eta bere ingurukoak elkarrekin etsaituta edukitzeko joera patologiko samarrak, ez du batere lagunduko aje hori samurtzen.

Aparteko arazoa izan daiteke bere barne-politikako neurri bereziena izan nahi omen duen administrazioaren erabateko erreforma horretarako edo, Elon Musk bezalako *outsider* kontrolagaitz bat tartean sartzea. Trumpi aspaldiko fideltasuna gorde diotenen ezingo dute begi onez ikusi halakoan agerpen ahaltsua, asko edo gutxi bakoitzak dituen bezeria-sareak kaltetuko dituelako...

Eta oinordetzaren fruitu pozoitua ere berehala izango delako mahai gainean. Pertsona edadetua izango da 47. presidentea, eta lehen eguna baino aurreragotik, argi dagoen gauza bakarretakoa

Alderdi Demokrataren barruan arazo latzak mahairatu ditu porrotaren hausnarketak; izenen ingurukoak lirakeke kezkarik agerikoenak, baina sakonagoko gogoeten beharra ere badakar

da bera ez dela 48.a izango. Agintaldia-  
ren ezegonkortasun-faktore nagusieta-  
koa izango da ebidentzia hori.

**EKONOMIA, AIXKIRIA**

Emaitzen zergatia argitze aldera, alde askotatik aipatu da ekonomia-eragina, batik bat inflazio-maila altuek jende xehearrengan egin duen kaltearengatik. Ez nator bat ikuspegi horrekin baina, edonola ere, inflazioa eta faktore makroekonomiko nagusiak ez daude Etxe Zuriaren manupean, baizik Erreserba Federalaren Sistemarenean. Eta Trump-ek agindu arren hala jarraituko dute-

la ematen du; edo, behintzat, Jerome Powell-en asmoa hori dela esan liteke. *Strongman*-aren kontrapisu bakarretakoa izan daitekeela esan dezakegu.

Ez da huskeria. Lehen agintaldian ere botere-palanka hori kontrolatu nahi izan zuen Trumpek, baina Auzitegi Gorenean baino askoz arrakasta gutxiagorekin. Eta horretarako, apenas aurkituko duen orain ere plutokraten oniritzirik: ortodoxia ekonomikoa funtsezkoa da negoziotetarako, Etxe Zuriaren agenda soziopolitikoekin talka egingen badu ere.

Inflazioaren auzian –eta harekin uz-tarri motzean lotuta dagoen finantza-politikan–, beraz, Trumpen gurari-  
ek baino zeresan handiagoa izango dute haren politiken emaitza ekonomikoek: erregaien prezioak, Txina eta Europari ezarritako muga-zergek, immigrazioaren murrizketak lanekuaren prezioan izan dezakeen eraginak...

Izan ere, immigrazioarena bezalako gaiak gizartea asaldatzeko ("esnarazteko", beren hizkeran) eta borondateak bilbatzeko tresna sozial hutsak balira bezala erabili ohi ditu trumpismoak; baina inoiz ere halakoan ifrentzu ekonomikoa aintzat hartu gabe. Eta horrela, duela mende bateko panorama bertsura itzuli dira AEBak: immigrazioarekiko eskuzabaltasuna eskatzen dute korron-



APPHOTOYUKI IWAMURA



REUTERS

te ideologiko aurrerakoiek... eta kapitalaren zati handi batek; eta itxitasun gogorrena herritarren multzo ikusgarri batek. Arazoaren erpina izan daiteke “talentuaren kudeaketa” deitu genezakeena, *China Strategy Initiative* bezalakoek kolapsora eraman dezaketena.

### NAGUSIA ETA BAKARRA

Trumpen bigarren agintaldiak atzerrirako –hau da, mundu osorako– izan ditzakeen ondorio eta eraginaren prospektiba guztiz aieruzkoa da, haren pertsonalismoa eta aurreikusteko zailtasuna aintzat hartzen badugu. Izen hori merezi lukeen programarik, ez eta atal horretaz balizko arduradun ziur samarrik ezagutzen ez zaion heinean, bere lehen agintaldiko aurrekariak eta kanpaina-testuinguruan kanpo harremanei buruz egin dituen adierazpen solteak dira argibide bakarrak. Eta haietaz baliatu beharko da prognosi minimo baterako.

AEBetako segurtasun- eta estrategia-guneeen gogapen erkidearekin bat etorrita, Trumppek irmo uste du Txina dela arerioa. Nagusia ez ezik bakarra; beste jazargo guztiak, maila apalagoko gora-beherak lirakeke, kasik baztergarriak. Eta ñabardura horrek aginarazten dio

---

Hauteskundeek diktadore baten tankera handia duen *strongman* bat sagaratu dute, *kaudillo* bat zeinak transmisio-uhalek modura erabil baitezake alderdiaren egitura

talka zuzenean Biden- eta Obama-administrazioen geoestrategiaren zutabe nagusienetakoa izan denarekin: haien tza, Errusia betiereko etsai moldakaitza izan bada, Trumpen iritzi edo asmoa da AEBak Errusiarekin adiskidetu eta hura Txinarekin etsaitzea lortu behar duela. Horrexegatik izan du garbi lehen unetik Ukrainako gerra Biden-administrazioaren hutsegite barkaezina dela, Errusia Txinaren besoetara bultzatu duelako, batik bat. Alderantzizko bideari ekin behar omen dio agintaldiaren lehen egunetik.

Burubero baten ateraldia baino funts gehiagoko zerbait da. Zendu berria den H. Kissingerren strategiaren ifrentzua litzatekeela esan genezake: inoiz ez da aldi berean bi etsai handi(en)ekin borroka egin behar; haietako bat zeure aldera ekarri behar duzu, bestearen aurka. Jakinaren gainean edo oharkabean, Trumpen egitasmoa izango litzateke Kissingerrek Nixonen aginduz 1970eko hamarkadaren hastapenean Txinarekiko harremanak “normalduz” egin zuenaren itzulerako partida moduko zerbait. Orduko helburu berberekin: *divide and rule*. Orduan Vietnam eta Kanbodiako gerra, Chiang Kai-shek eta beste hamaika gorabehera aparkatuz egin behar izan zen; orain, Ukrainako gerra, Nord Stream, Kaukasoko gora-beherak eta abar zokoratuz egin beharko litzateke.

### KORAPILOAK

Korapilo oso bihurriei askabide oso sinpleak emateak beti du, ordea, porrot egiteko arrisku ikaragarria, eta ez litzateke hau salbuespena izango. Errusiari ezarritako zigor ekonomikoekin, oina ze sozioekonomiko larria erakarri die Biden-administrazioak bere aliatuei,



THOMAS PETER / REUTERS

bereziki europarrei; haiei orain, besterik gabe, 180 graduko biraketa eginaraztea ez litzatzeke doakoa izango. Baina hala-korik gabe Errusiarekin inolako adiskidantza lortzea ere ameskeria da. Ukraina arazoaren osagaietako bat da, soilik.

Sakoneko katramila, deabrutuagoa delako. Alemania, Italia eta Japonia –gerran menderatuak eta, *de facto*, oraindik ere herrialde okupatuak–, edo Erresuma Batua eta Frantzia –gerran irenduak– ez bezala, Errusia potentzia militarra eta, hein batean, ekonomikoa baita bere kabuz. Alegia, burujabetasun estrategikoa galdu ez duena (Indiaren kasuan ikusten ari garen bezala; eta... aldeak handiak, Txinarekin jada gertatu den moduan). Billar-jokaldiak baino gehiago beharko dira Errusiak eta Txinak gaur egun duten ezkontza guztiz interesatua puskatzeko.

Zailtasun gehitua da Trump bera eta haren ingurua direla, nik uste, hamarkada askoan AEBetan Txinari buruz ezjakintasun larregiena duen elitea. Ezagutza, haren aurkako propaganda zabarrenera mugatua dute, eta *Yellow Peril* xenofobia klasikotik asko aldentzen ez den ikuspegia dute ideologiatzat. Kissinger eta beste batzuen ezagutza eta pintzel finetik ezin urrutiago.

---

Trumpen iritzi edo asmoa da AEBak Errusiarekin adiskidetu eta hura Txinarekin etsaitzea lortu behar duela

---

Trumpen ikuskera, ez Ekialde Ertainean eta ez beste inon, ez da printzipio batzuetatik abiatzen, baizik interesetik

### GERRA BAI ALA EZ?

Arazoaren gakora garamatza horrek: AEBen eta Txinaren arteko jazargoak zuzeneko gerra bat ekar ote dezake Trumpen bigarren agintaldian? Kanpainako, baina baita handik kanpoko

adierazpen publikoetan ere azaldu ohi duen gerrekiko errefusa bere horretan hartuko bagenu, esan liteke orain arte baino urrunago egon behar lukeela bi handien arteko gerra-arriskuak. Baina Trumpen gerra-errefusa ez da inoiz izan bakezaletasuna, eta betiere ulertu behar da AEBek zuzenean parte hartu (eta ondorio batzuk bederen nozitu) behar dituen guduei buruz ari dela. *Proxy war*-ak ez dira inoiz uko horretan barne hartuta egon, eta inork ez dio inoiz fitsik entzungo Trumpi aurrekontu militarra gutxitzearen alde.

Gakoaren muina da posible ote litzatekeen Estatu Batuek Txina murgilaraztea gerra subsidiario horietako batean Taiwanen, Filipinekin Hegoaldeko Itsasoan, Koreako penintsulan, Japoniarekin Ryukyun... gaur-gurkoz imajinagarriak diruditen agertokiak aipatzearen. Beste batzuk (Myanmar, India, Vietnam) askoz zailagoak lirateke.

Ez da gutxietsi behar posibilitatea, batez ere Taiwan eta Filipinetako kasuan. Bere lehen agintaldiko aurrekariak erakusten du Trump-administratioak lehendabizi Txinaren ekonomia kaltetzeko ahalegina egingo duela, muga-zergekin eta otutzen zaizkion tresna ekonomiko guztiekin. Baina bide hori

ustiatuta dago jada eta emaitzak ez dira egundokoak. Oinezko estatubatuarrei eta bertako enpresa askori kalte astunak egiten dizkie, beste aldean apenas nabaritzen diren zauriak eragiteko. Halakoen antzutasuna berretsi ahala, liskar armatuak sutzeko tentaldia biderkatu egingo da, batez ere Estatu Batuetan bertan egoera ekonomikoak okerrera egiten badu.

Ez dirudi horren erraza Trump bera horrelako joaira bortitz baten zale kartsu bihurtzea; baina bere inguruan izango dituen *China hawk* ugarien (S. Bannon, B. Hagerty, N. Haley, R. Grenell, T. Cotton eta gainerakoen) bulkada tenore horretakoa izango da, Pentagonoko goi-arburadun profesionalen artean bezala. Txinarekiko zuzeneko borroka atzeratzeak AEBen indar-harremana okertzea besterik ez duela egiten uste baitute ia denek, aspalditik. Kontrakoa izan daiteke, haatik, E. Musk eta gisako plutokraten koruaren leloa, betiere Trumpentzat gustagarriagoa izan dena. Egungo munduko bi potentzia handien arteko zuzeneko gatazka bat erabateko Harmagedona ez beste zerbait izan ote daitekeen, hori da akabuko itauna.

Edonola ere, ondorioztatu behar litzateke Asia Ekialdeko agertokiak erabateko lehentasuna izango duela Trumpen kanpo-estrategian. Eta bertako aliantza-bilbea ere lehentasunezkoa izango dela, bide batez.

### ALIATUAK ETA MORROIAK

Baina komeniko da aurretiaz kausitzea nola ulertzen dituen aliantzak AEBetako 47. presidentek. "Ardatzak" edo "ententeak" ez bezala, egitate eratuagoak, arautuagoak, izan ohi dira aliantza geopolitikoak, bazkideen balizko berdintasunaren fikzioa oinarri dela. Gero,

Asia Ekialdeko agertokiak erabateko lehentasuna izango du Trumpen kanpo-estrategian. Eta bertako aliantza-bilbea ere lehentasunezkoa izango da

Ukrainako gerra urrutiegi joanda dago, egun batetik bestera konpondu ez ezik baretu ere ahal izateko, eta ez da Trumpen bereizgarria jokaldi luze eta konplexuetan murgiltzea

errealitatean, "herrialde alfa" bat izaten dute betiere, eta haren esana lege izaten da, urrutira joan gabe egiaztatzen ahal izan dugun bezala. Trumpentzat, ordea, bere lehen agintaldian NATOri buruzkoan ikusi zenez, funtzionatzeko eredu hori ere "asanblearioegia" zen, batez ere diru- eta baliabide-ekarpenak egiteko eran; eta sustraitik eraldatu behar zen, nagusi gorenaren egitasmoen inguruan diziplina ezartze aldera. Aliatuak nagusiaren morroiak izan behar zuten, labur esanda.

Horren antzeko zerbait lortu du NATO-n, Ukrainako gerrari esker, aliantzen oso bestelako ikuspegia lukeen Biden-administrazioak: diru- eta baliabide-ekarpenak biderkatu dira, Ukrainarako bidalketak hitzartutakoetatik nahiko hurbil egon dira, "aliantza-giroa" bizi hobetu da bere garaian Macronek "garun-heriotza" deitu zuen hartatik. Alemaniako gerraontziak Taiwango itsasartea endredatzera joatea ere lortu da. Lehen aldiz, ehun urte baino gehiagoan.

Trumpen bigarren agintaldia lehen-dabizikoaren *remake* bat bada, hori guztia ere ezerezean gera daiteke, Ukrainarekin zerikusia duen guztia abiapuntu dela. Sarkastiko samarra litzateke Europako NATOkideek ia aho batez saihestu nahi izan zuten gerrari beraiek bakarrik eutsi behar izatea hiru urte geroago. Baina gerra urrutiegi joanda dago, egun batetik bestera konpondu ez ezik baretu ere ahal izateko, eta ez da Trumpen bereizgarria jokaldi luze eta konplexuetan murgiltzea.

Aburu horrek berak balio du Ekialde Ertaineko gatazka orokortutako eta, bereziki, Gazako sarraski higuigarri-rako. Pozez txoratzen txalotu du Trumpen garaipena Netanyahuk, orain arte egindako guztiaren bedekazioa ez ezik Iranekikoak behin betiko egiteko aukera izango duela ebatzi duelako edo. Goizegi izan daiteke halako poztasunerako: Trumpen ikuskera, ez Ekialde Ertainean eta ez beste inon, ez da printzipio batzuetatik abiatzen, baizik interesetik. Eta haren interesak, lehen agintaldian erakutsi zuen bezala, bi zango ditu eskualde horretan. Bat, bai, Israel da; AEBetako barne-zioengatik, ez beste ezerengatik. Beste zangoa, ordea, Arabiar Penintsulan eta Pertsikoan datza. Eta biak behar ditu ibiltzeko. ●

AZAROAK 7-17

HARRIAK

Erresistentzia istorioen zinemaldia

hariak.hernani.eus

@hariakzinemaldia

Hernaniko Udala